

Australische Yvette Stanton schreef eerste handboek voor Fries witwerk

Het Friese witwerk is eeuwenoud, maar er was nog geen boek dat uitlegt hoe je het precies borduurt. De Australische Yvette Stanton heeft het uitgevogeld. „Ik probeer historische stijlen te behouden door anderen de vaardigheden te leren.”

 Richard de Boer

Leeuwarden | Het was een lerares op de middelbare school die haar het Hardanger-borduurwerk leerde en zo de wereld van traditionele borduurstijlen voor haar opende. Yvette Stanton is haar er nog altijd dankbaar voor. „Ik weet niet zeker of er nog veel leraren vaardig zijn om zulke veeleisende vormen van borduren te onderwijzen”, zegt Stanton.

De Australische is inmiddels een ware borduurhistoricus. Ze heeft technieken uit verschillende windstreken weten te doorgronden. Voordat ze het Friese witwerk ontdekte, had Stanton al een handvol handboeken in eigen beheer uitgegeven over traditionele stijlen uit Noorwegen, Ierland, Portugal, Sardinië en Oekraïne. Die boeken schrijft ze niet zozeer om aan een publieksvraag te voldoen, maar om een kennislacune op te vullen. „Ik probeer historische borduurstijlen te behouden door anderen de vaardigheden te leren.”

Haar nieuwste boek, *Frisian Whitework: Dutch Embroidery from Friesland*, brengt een uitvoerig historisch overzicht van het traditionele Friese borduurwerk, en geeft daarbij uitvoerige instructies voor zowel links- als rechtshandige naaisters. Fries witwerk lijkt op de Noorse Hardanger-borduurtechniek, maar stamt uit de zeventiende eeuw en is daarmee ongeveer een eeuw ouder. Ook werken de Friezen bij dit getelde borduren met drie, zes, negen of twaalf draadjes, terwijl het bij de Noren om een veelvoud van vier gaat.

Merkklappen als vast onderdeel

Het witwerk, dat traditioneel werd gebruikt op de kraag van herenhemden, op huishoudlinnen en merklappen, kenmerkt zich door de witte draad, maar er worden ook kleurac-

centen gebruikt. Het maken van merklappen was ook eeuwenlang een onderdeel van de opvoeding van Friese meisjes uit de rijkere families, die zich hiermee het borduren eigen maakten, maar ook het alfabet leerden.

Typierend zijn de veelvoorkomende initialen en alfabetten, figuratieve motieven en geometrische vormen. „Fries witwerk is een van de weinige borduurstijlen die bijvoorbeeld sterren heeft met diagonale satijnste-

De Friezen waren rijker en konden professionele borduurders inhuren

ken”, zegt Stanton. „Het is ook vrij uniek dat er veel opgeklopte rugsteken worden gebruikt. Daar maak je krullen mee die echt iets moois toevoegen aan het ontwerp.”

Geborduurde envelop

Stanton werd op het spoor van het Friese witwerk gebracht door Lilian Kok uit het Zuid-Hollandse Waddinxveen, die zich met haar handwerksgroep bezighoudt met historisch Nederlands borduurwerk. „Ik heb haar gebombardeerd met voorbeelden van Fries witwerk en zelfs een geborduurde envelop met een postzegel erop naar Australië opgestuurd”, vertelt Kok schaterend. „Op een tripje naar Noorwegen heeft ze er toen een logeerpunt bij mij aan vastgeplakt en hebben we haar rondgeleid langs musea en privécollecties.”

Stanton raakte gecharmeerd van

Een voorbeeld van een moderne toepassing van de technieken van Fries witwerk. Foto uit het boek

het Friese witwerk, dat veel meer steken en motieven kent dan het borduurwerk van Marken. „De Friezen waren rijker en konden professionele borduurders inhuren”, zegt Kok. „Op Marken waren het de vrouwen van vissers die het borduurwerk deden. Dat werk is eenvoudiger, want ze hadden minder tijd en geld.”

Heel veel voorbeelden

In 2018 keerde Stanton nog eens terug naar Nederland om met de toenmalige textielconservator Gieneke Arnolli in het depot van het Fries Museum eeuwenoude merklappen te

Yvette Stanton met haar boek.

Foto: FD

bestuderen. Kok: „Zo heeft ze uitgevogeld hoe die steken gedaan werden, want dat staat nergens beschreven. Er is een mooi boek over merklappen verschenen, *Letter voor letter*, maar daarin staat niet hoe je het eigenlijk maakt. Wat Yvette nu heeft gedaan, is daar heel veel voorbeelden van geven.”

Kok is daar maar wat blij mee. „Er zijn maar heel weinig auteurs die tot op de draad toe uitleggen hoe je iets doet, hoe je aanhecht en afhecht, hoe je draadje aan de achterkant moet lopen en hoe je het aantrekt. Het is niet iedereen gegeven om dat zo duidelijk weer te geven. Zulke boeken hebben decennialang invloed. Ooit heeft Maria van Hemert eens een boekje geschreven over het Marker borduurwerk. Dat is nu nog steeds tweedehands zeer gewild.”

In *Frisian Whitework* staan niet alleen historische borduurvoorbeelden, maar ook eigentijdse toepassingen, zoals kussens, tafellinnen en kleine cadeautjes. Op Facebook is er een speciale groep opgericht om Nederlandstaligen te ondersteunen bij het begrijpen van het boek.

Lilian Kok is met haar groep deze maand aan de slag gegaan met een merklap uit het boek. Een twintigtal

vrouwen uit Waddinxveen en omstreken – de jongste is een mid-veertiger en de oudste in de negentig – komen regelmatig bij elkaar voor tips en trucs. „De hele groep doet zijn eigen ding, maar met dezelfde techniek. Sommige mensen borduren niet op witte stof, maar doen het weer net anders. Er zijn altijd mensen die het vanuit een boek niet eigen kunnen maken, die moeten het voorgedaan zien.”

Ze betreft het dat borduren wordt gezien als een uitstervend fenomeen. „Er zijn beslist nog wel mensen die borduren, maar die maken dan vaak eigentijdse plaatjes. Steeds meer steken vallen weg omdat de deskundigheid van historische borduurvormen verdwijnt.”

Precies dat wil Stanton met haar boeken en haar instructiefilmpjes op YouTube voorkomen. „Als de situatie het weer toelaat, wil ik ook weer persoonlijk borduurlessen gaan geven”, zegt de Australische. „Het Fries witwerk is zo’n mooie borduurstijl dat ik denk dat velen verliefd zullen worden op haar charme.”

 Frisian Whitework: Dutch Embroidery from Friesland. Yvette Stanton. Search press, 19,99 euro